

Vstupem do EU v roce 2004 získala Česká republika přístup k čerpání prostředků Finančního mechanismu Evropského hospodářského prostoru (EHP) a Norského finančního mechanismu. Částka alokovaná pro ČR je celkem **110,91 mil. €** pro pětileté období 2004 — 2009, z toho **48,54 mil. €** je poskytováno z Finančního mechanismu EHP a **62,37 mil. €** z Norského finančního mechanismu.

Prostředky Finančního mechanismu EHP jsou poskytovány třemi státy Evropského sdružení volného obchodu (ESVO) — Islandem, Knížectvím Lichtenštejnsko a Norským královstvím. Norské království k tomu dále přispívá vlastním finančním mechanismem. Pomoc je určena pro ekonomicky slabší země v Evropském hospodářském prostoru, a to prostřednictvím grantů na investiční a rozvojové projekty ve schválených prioritních oblastech.

Předkládaná publikace seznamuje se základními principy poskytované pomoci, s postupem předkládání žádostí o granty a se způsobem jejich implementace.

PRÁVNÍ RÁMEC POSKYTOVANÉ POMOCI

Základním smluvním dokumentem, jímž se poskytování pomoci řídí, je **Dohoda o účasti České republiky a dalších přístupujících zemí v Evropském hospodářském prostoru**. Dohoda byla uzavřena v návaznosti na smlouvu o přistoupení k EU na základě skutečnosti, že nové členské státy EU se také staly členy EHP. Dohoda umožňuje třem státům Evropského sdružení volného obchodu (ESVO) Islandu, Knížectví Lichtenštejnsko a Norskému království účastnit se na rozšířeném vnitřním trhu EU. Dohoda o účasti přístupujících zemí v EHP byla podepsána ke dni 14. 10. 2003.

V Dohodě o účasti přístupujících zemí v EHP (Protokol 38 a) a v následné Dohodě mezi Norským královstvím a Evropským společenstvím o Norském finančním mechanismu pro období 2004 — 2009 jsou zakotveny základní principy týkající se obou těchto finančních mechanismů.

V dohodách je také uvedeno, že poskytování grantů bude úzce koordinováno. Pravidla a postupy pro implementaci jsou stejné pro oba mechanismy, včetně maximální výše grantu na projekt. Jsou vymezeny základní prioritní oblasti, pro které je možno získat grantovou podporu, a jsou rámcově stanoveny povinnosti České republiky, které musí být dodrženy při realizaci finančních mechanismů.

Základní principy obsažené ve výše jmenovaných dohodách jsou doplněny dvoustrannými smluvními akty — **Memorandy o porozumění** pro oba finanční mechanismy. Memoranda o porozumění, která byla sjednána mezi vládami zemí EHP — ESVO, resp. Norského království, a vládou ČR a podepsána 19. října 2004 (s Norskem) a 2. prosince 2004 (s EHP), upravují vztahy a odpovědnost smluvních stran a potvrzují nezbytnost řídit se schválenými pravidly a postupy. Dále určují roli Národního kontaktního místa a upřesňují definované oblasti podpory.

Součástí memorand jsou přílohy, které stanovují řídicí strukturu (příloha A), programový rámec podpory (příloha B) a specifické formy grantové pomoci (příloha C).

Celkový rámec pro příjem a realizaci pomoci z finančních mechanismů doplňují *Pravidla a postupy pro implementaci finančních mechanismů EHP / Norska 2004 — 2009*, které byly schváleny Stálým výborem EHP a Ministerstvem zahraničních věcí Norska. Pravidla a postupy doplňují *prováděcí pokyny*: pro zpracování žádostí, pro různé typy projektů aj.

ŘÍDICÍ STRUKTURA USTAVENÁ PRO IMPLEMENTACI FINANČNÍCH MECHANISMŮ EHP/NORSKA

(příloha A memorand o porozumění)

Administrativní záležitosti spojené s přípravou a realizací projektů jsou na straně zemí poskytujících pomoc v zodpovědnosti **Kanceláře finančních mechanismů (KFM)** v Bruselu. V České republice funkci **Národního kontaktního místa (NKM)** vykonává Ministerstvo financí.

NKM má celkovou odpovědnost za řízení aktivit obou finančních mechanismů v České republice. Je zodpovědné zejména za:

- dosažení cílů finančních mechanismů a využití fondů, finanční kontrolu a audit
- přijímání návrhů projektů a jejich předkládání se zdůvodněným stanoviskem Kanceláře finančních mechanismů
- řízení finančních toků a ověřování plateb podle Dohody o udělení grantu
- zpracování roční zprávy k předložení Kanceláři finančních mechanismů
- zajištění kompletního a dostatečného auditu v příslušných institucích
- zajištění informovanosti a publicity o dostupnosti fondů

Řídicí struktura **Národního kontaktního místa (NKM)** je tvořena následujícími odbory MF:

- **Centrum pro zahraniční pomoc (CZP)** odpovídá ze celkové zajištění administrativy Národního kontaktního místa (NKM) a koordinaci přípravy a využití finančních mechanismů. Vykonává funkci sekretariátu Monitorovacího výboru a zajišťuje přípravu a jednání Společného ročního zasedání pro finanční mechanismy EHP a Norska.
- **Národní fond (NF)** je centrálním místem pro převod finančních prostředků mezi Českou republikou a Kanceláři finančních mechanismů.
- **Centrální finanční a kontrakční jednotka (CFCU)** je implementační agentura pro centrálně administrované projekty a zajišťuje platby zprostředkujícím orgánům a vybraným konečným příjemcům.
- **Centrální harmonizační jednotka pro finanční kontrolu (CHU)** metodicky řídí a koordinuje výkon finanční kontroly v rámci celé implementační struktury v souladu se zákony 320/2001 Sb. a 420/2004 Sb.

Monitorovací výbor monitoruje celkový průběh přípravy a realizace projektů a doporučuje vybrané návrhy žádostí o poskytnutí grantu NKM k dalšímu projednávání. Schvaluje návrhy ročních zpráv před jejich projednáním na Společném ročním zasedání. Členy monitorovacího výboru jmenuje ministr financí.

Společné roční zasedání projednává postup při přípravě a realizaci schválených a navrhovaných projektů. Monitoruje čerpání finančních prostředků, projednává návrhy na doplnění nebo změny programového rámce (příloha B memorand) a dalších forem grantové pomoci (příloha C memorand). Tohoto jednání se zúčastní zástupce Národního kontaktního místa, Výboru pro finanční mechanismus a Ministerstva zahraničních věcí Norska.

PROGRAMOVÝ RÁMEC FINANČNÍCH MECHANISMŮ EHP/NORSKA

(příloha B memorand o porozumění)

Programový rámec je základním rámcem pro výběr projektů. Navržené projekty musí odpovídat příslušné prioritní oblasti a příslušné národní či regionální strategii. Z Norského finančního mechanismu budou podporovány projekty ve všech uvedených prioritních oblastech (1–8), z Finančního mechanismu EHP budou podporovány projekty v prioritních oblastech 1–6 (viz tabulka na str. 3).

SPECIFICKÉ FORMY GRANTOVÉ POMOCI

(příloha C memorand o porozumění)

V souladu se zaměřením priorit Programového rámce je umožněno založení fondů (grantových schémat) v následujících oblastech:

I. Fond pro nevládní neziskové organizace (NNO)

Fond bude zaměřen na podporu nevládních neziskových organizací prosazujících veřejný zájem. Bude podporováno posílení role NNO jako aktivního partnera ve veřejné debatě, zahrnutí NNO do oblastí vztahujících se k programovému rámci a stejně tak do rozhodování o projektech. Zvláštní pozornost bude věnována rozvoji a relevanci standardů v životním prostředí a aktivitám k posílení udržitelného rozvoje v oblastech definovaných v programovém rámci.

Dalšími cílovými oblastmi jsou posílení multikulturního prostředí v místních komunitách, ochrana lidských práv a antidiskriminační úsilí, stejně jako podpora dětí a mladistvých se specifickými problémy.

II. Fond technické pomoci

Fond bude podporovat spolupráci a přenos znalostí mezi českými subjekty a zeměmi Norska / EHP-ESVO, zejména výměnu zkušeností ze spolupráce s EU při naplňování příslušné legislativy v oblastech uvedených v programovém rámci.

Spolupráce bude umožněna na všech úrovních veřejné správy (státní správa, regionální a místní samospráva) státním institucím, univerzitám a školám, profesním komorám a svazům a nevládním neziskovým organizacím.

III. Fond pro podporu spolupráce škol

Grantové schéma bude podporovat spolupráci, programy vzdělávacích seminářů studentů, lektorů a expertů ze středních a vyšších škol, univerzit a vysokých škol ČR a spolupráci mezi obdobnými institucemi v České republice a Norsku / EHP-ESVO v prioritních oblastech uvedených v programovém rámci.

PROGRAMOVÝ RÁMEC

Prioritní oblast	Zaměření priority
1 Uchování evropského kulturního dědictví	<ul style="list-style-type: none"> — Ochrana a obnova nemovitého kulturního dědictví — Zlepšení péče a ochrana movitého kulturního dědictví — Obnova historických městských území a historických území v regionech — Obnova historického a kulturního dědictví v regionech — Odstraňování starých ekologických zátěží na pozemcích menšího rozsahu ve městech a obcích (brownfield)
2 Ochrana životního prostředí	<ul style="list-style-type: none"> — Posouzení vlivů implementace mezinárodní legislativy na stav ovzduší, vod a půd — Monitorovací systémy v regionech a následné využívání výsledků monitorování — Environmentální vzdělávání pro všechny úrovně státní a veřejné administrativy — Odpadové hospodářství - zajištění a řízení na místní úrovni — Podpora využití biopaliv a alternativních zdrojů energie jako druhotného zdroje energie na místní úrovni — Redukce skleníkových plynů v České republice — Snížení poklesu biodiverzity a ochrana nedotčených biotopů — Podpora technologií pro snížení zplodin a spotřeby paliv, zvýšení bezpečnosti zejména ve veřejné dopravě
3 Rozvoj lidských zdrojů	<ul style="list-style-type: none"> — Program na podporu a rozvoj modernizace služeb veřejné administrativy na regionální a místní úrovni prostřednictvím využití IT technologií — Rozvoj a zlepšování poskytování sociálních služeb v regionech — Podpora nevládních neziskových organizací — Podpora začlenění menšin do společnosti — Programy na prosazování rovnosti pohlaví ve veřejném sektoru — Modernizace a vybavení jeslí, školek, škol, školních vzdělávacích center, dětských domovů
4 Zdravotnictví a péče o dítě	<ul style="list-style-type: none"> — Systematická a primární prevence drogových závislostí — Prevence přenosných nemocí — Opatření pro zajištění bezpečnosti potravin — Programy podpory dětí se specifickými problémy
5 Podpora udržitelného rozvoje	<ul style="list-style-type: none"> — Pomoc při prosazování a implementaci Strategii udržitelného rozvoje na místní a regionální úrovni
6 Vědecký výzkum a vývoj	<ul style="list-style-type: none"> — Vědecký výzkum a vývoj v uvedených prioritních oblastech, zejména v životním prostředí, zdravotnictví a v oblasti životních podmínek dětí
7 Implementace Schengenského acquis, posilování justice	<ul style="list-style-type: none"> — Implementace Národního schengenského informačního systému (N - SIS) a vytvoření Kanceláře SIRENE — Splnění schengenského acquis u stávajících regionálních letišť — Posílení vzdělávacího systému v sektoru spravedlnosti — Programy boje proti korupci, organizované kriminalitě a proti nezákonnému obchodu s drogami a lidmi
8 Technická pomoc	<ul style="list-style-type: none"> — Posílení kapacit pro poskytování rozvojové pomoci Českou republikou — Přenos znalostí a výměna zkušeností s přijímáním a aplikací acquis v oblastech uvedených v Celkové monitorovací zprávě EK prostřednictvím spolupráce příslušných orgánů / institucí — Výměna zkušeností a spolupráce regionálních a místních samospráv

IV. Fond pro podporu výzkumu

Fond bude podporovat aktivity v prioritních oblastech definovaných v programovém rámci s ohledem na Národní politiku výzkumu a vývoje ČR pro období 2004 — 2008.

Aktivity budou zaměřeny na spolupráci vědeckých institucí s institucemi v Norsku, Islandu a Lichtenštejnsku a přenos zkušeností z těchto zemí zaměřených na zvýšení inovačního efektu dostupných fondů v klíčových oblastech stanovených v programovém rámci.

V. Fond na přípravu projektů

Fond bude zaměřen na technickou asistenci při přípravě žádostí projektů, které budou předkládány ke spolufinancování z finančních mechanismů EHP / Norska, zejména na projekty v oblasti životního prostředí a kulturního dědictví. Bude určen zejména subjektům regionální a místní správy.

PŘÍPRAVA, VÝBĚR, SCHVALOVÁNÍ A IMPLEMENTACE PROJEKTŮ

Schválená Pravidla a postupy pro implementaci finančních mechanismů EHP a Norska jsou rozpracována v podrobných prováděcích pokynech pro operace spolufinancované z finančních mechanismů. Prováděcími pokyny jsou stanoveny: Žádost o grant, postupy pro přípravu individuálních projektů, programů a blokových grantů, pro fond na přípravu projektů, podrobná ustanovení týkající se oprávněnosti výdajů, postupy pro projekty generující příjmy během doby jejich ekonomické životnosti, pro zajištění informování veřejnosti a pro monitorování.

Národní kontaktní místo je odpovědné za zpracování manuálu postupů pro předkládání návrhů a za výběr, schvalování a implementaci projektů.

TYPY PROJEKTŮ

A. Individuální projekt

Individuální projekt je ekonomicky nedělitelnou řadou prací, plnicích přesnou technickou funkci a s jasně identifikovatelnými cíli.

Individuální projekt obecně řeší jedinou problematiku, týkající se společensko-hospodářských potřeb nebo potřeb v oblasti životního prostředí, v rámci některé z prioritních oblastí finančních mechanismů EHP/Norska. Jde o samostatnou investici nebo o investici, která je složena z několika dílčích sub-projektů. Všechny prvky jednotlivého projektu, včetně všech sub-projektů, musí být pro posouzení jasně identifikovány *předkladatelem* hned na počátku.

Minimální výše příspěvku na jednotlivý projekt je 250 000 €.

B. Program (skupina projektů)

Program je koordinovaným portfoliem jednotlivých projektů, které je připraveno a předloženo oprávněným zástupcem *partnerství* a je zaměřeno na společné (prostorové, odvětvové a tématicky) definované cíle. Je určen pro usnadnění implementace komplexnějších a nákladnějších strategií.

Program se skládá z jednotlivých dílčích projektů, které spojuje společné téma nebo společný cíl navržený na regionální, oblastní nebo místní úrovni nebo specifické národní téma. Dobře cílený a řízený program může mít větší společensko-ekonomický dopad, než souhrn samostatných dílčích projektů.

Program je zpracován v rámci partnerství, které zastupuje všechny, kdo mají klíčový zájem na provádění navrhovaných aktivit. Toto partnerství pracuje v rámci stanovené strategie a nominuje vedoucího partnera, *zprostředkovatele programu*, který je odpovědný NKM za implementaci programu v rámci delegované pravomoci. Na základě delegované pravomoci zprostředkovatel programu funguje jako odpovědná instituce s plnou finanční odpovědností za předložení programu a za převod plateb na předkladatele jednotlivých dílčích projektů.

Žádosti pro programy musí obsahovat podrobný a komplexní přehled všech aspektů navrhovaného programu: jeho hlavní cíle, projektové aktivity, které dohromady budou tvořit program, a plán realizace včetně navržené implementační struktury a kritérií a postupů pro výběr jednotlivých dílčích projektů. Tento popis musí zahrnovat také údaje o navržených systémech pro zajištění řádné odpovědnosti za platby.

C. Blokované granty (grantová schémata)

Blokový grant je fond zřízený pro jasně definovaný účel, který může být použit k poskytnutí pomoci jednotlivcům, organizacím nebo institucím. Blokované granty jsou určeny k usnadnění přípravy a implementace takových projektů, ve kterých každý sub-projekt nebo konečný příjemce je příliš malý na to, aby byl identifikován předem nebo aby byl efektivně spravován samostatně.

Omezený podíl celkové částky může být alokovan na blokované granty, které mohou být navrženy na úrovni kraje, oblasti nebo na místní úrovni a cíleně na specifické strategické okruhy.

Blokované granty umožňují, aby byly zdroje Finančního mechanismu EHP a Finančního mechanismu Norska snadněji přístupné organizacím, které často mohou dobře reagovat na konkrétní problémy rozvoje (např. sociální začleňování nebo iniciativy místního rozvoje), ale nejsou nutně dobře vybaveny tak, aby se zabývaly komplexnějšími požadavky procesu podávání žádosti.

Zprostředkovatelé blokovaných grantů jsou odpovědní Národnímu kontaktnímu místu a Finančnímu mechanismu EHP a / nebo Finančnímu mechanismu Norska za implementaci blokovaného grantu v rámci delegované pravomoci.

ŽADATELÉ

Návrhy všech typů projektů mohou předkládat všechny instituce veřejného nebo soukromého sektoru a nevládní neziskové organizace zřízené jako právnické osoby a vykonávající svoji činnost ve veřejném zájmu - např. národní, regionální a místní úřady, vzdělávací a výzkumné instituce, instituce ochrany životního prostředí, dobrovolné a společenské organizace a partnerství veřejného a soukromého sektoru.

Žádosti o poskytnutí grantu na individuální projekty, programy a blokované granty předkládají žadatelé kontaktním místům na krajích a centrálních úřadech, které je po posouzení předají NKM.

NKM předkládá Kanceláři finančních mechanismů žádosti o poskytnutí grantu po projednání a doporučení Monitorovacího výboru.

Veškerá dokumentace předkládaná ze strany NKM Kanceláři finančních mechanismů k projednání ve Výboru Finančního mechanismu EHP nebo Ministerstvem zahraničních věcí Norského království bude zpracována v angličtině.

VÝDAJE A FINANCOVÁNÍ

Po schválení návrhu projektu je financování celé jeho realizace zajištěno konečným příjemcem nebo zprostředkovatelem grantu. Až na základě prokázání skutečně vynaložených výdajů bude provedena refundace těchto výdajů do výše podílu grantu schváleného Výborem pro Finanční mechanismus EHP nebo Ministerstvem zahraničních věcí Norského království.

Výše a podíl grantu jsou schváleny v rámci schválení celého projektu. U projektů financovaných z veřejných rozpočtů (centrálních, regionálních a místních rozpočtů) nesmí výše grantu překročit 85 % celkových nákladů, u projektů spolufinancovaných i ze soukromých zdrojů nesmí výše grantu překročit 60 % celkových nákladů.

Ke spolufinancování ze zdrojů Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu budou navrženy projekty, které nebudou financovány ze zdrojů Evropských společenství, ale které mohou tyto zdroje účelně a transparentně doplňovat.

Pro blokované granty nevládních neziskových organizací nesmí celková výše podpory z Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu překročit 90 % celkových nákladů na projekt. Při schvalování projektu může být upravena výše grantu podle úrovně příjmů, které projekt generuje během své ekonomické životnosti.

Výdaje vynaložené před datem rozhodnutí o přidělení grantu vydaným Výborem pro Finanční mechanismus EHP nebo Ministerstvem zahraničních věcí Norského království nejsou oprávněné pro podporu z finančních mechanismů.

Výdaje související s DPH a jinými daněmi, odvody a poplatky jakékoli povahy jsou oprávněné pro financování, pokud je ze zákona přijímající stát nemůže kompenzovat a jsou v souladu s ustanoveními pro oprávněné výdaje.

A. Smlouvy o poskytnutí grantu

Výbor pro Finanční mechanismus EHP nebo Ministerstvo zahraničních věcí Norského království a Národní kontaktní místo uzavřou pro každý projekt smlouvu o poskytnutí grantu. Smlouva o poskytnutí grantu stanovuje termíny a podmínky pomoci, úlohy a odpovědnosti jednotlivých stran. Na tuto smlouvu budou navazovat smlouvy mezi Národním kontaktním místem a předkladateli nebo zprostředkovateli projektů, které budou upravovat práva a povinnosti týkající se realizace projektu.

V rámci obou finančních mechanismů budou uzavírány následující typy smluv:

1. Smlouvy o poskytnutí grantu mezi Národním kontaktním místem a Výborem pro Finanční mechanismus EHP nebo Ministerstvem zahraničních věcí Norského království. Tyto smlouvy se budou řídit právem Norského království.
2. Smlouvy mezi Národním kontaktním místem a příjemcem grantu nebo zprostředkovatelem projektu. Ty se budou řídit českým právem a jurisdikcí.
3. Smlouvy mezi předkladateli a zprostředkovateli na jedné straně a jejich dodavateli na straně druhé jsou ponechány na smluvních stranách, což je v souladu s principy mezinárodního soukromého práva. Rozhodné právo může být české, norské či jiné, záleží na dohodě smluvních stran a na předmětu smlouvy.

B. Smluvní období

Smlouvy o poskytnutí grantu mezi Národním kontaktním místem a Výborem pro Finanční mechanismus EHP nebo Ministerstvem zahraničních věcí Norského království mohou být uzavírány nejpozději do 30. 4. 2009. Nevyužité prostředky roční alokace z celkové alokované částky pro Českou republiku budou na konci každého roku převedeny do alokace roku následujícího.

V listopadu 2006 a poté opět v listopadu 2008 bude na společném ročním zasedání Národního kontaktního místa, Ministerstva zahraničních věcí Norského království a Výboru pro Finanční mechanismus EHP provedeno vyhodnocení celkového využívání finančních prostředků. V případě nízkého čerpání Českou republikou mohou být Výborem pro Finanční mechanismus EHP a Ministerstvem zahraničních věcí Norského království zbývající finanční prostředky přerozděleny na vysoce prioritní projekty kteréhokoliv jiného přijímajícího státu.

C. Platby

Grantová pomoc se poskytuje ex post formou proplácení již vynaložených a zdokumentovaných nákladů podle schváleného časového rozvrhu plateb.

Platby související se specifickými formami grantové pomoci mohou být zčásti prováděny jako zálohové platby.

U jednotlivých projektů a programů (skupiny projektů) může být provedena zálohová platba až do výše 10 %, je-li zdůvodněna přijímajícím státem a ze strany Ministerstva zahraničních věcí Norského království a Výboru pro Finanční mechanismus EHP považována za nezbytnou.

Žádosti o platbu musí být doloženy všemi nezbytnými dokumenty dokladujícími splnění podmínek pro každou platbu.

KONTAKTY

Národní kontaktní místo:

Ministerstvo financí,
Centrum pro zahraniční pomoc
nábř. Kpt. Jaroše 1000, Praha 7
Poštovní adresa: Letenská 15
118 10 Praha 1
e-mail: czp@mfc.cz
URL: <http://phare.mfcr.cz>

Na této elektronické adrese jsou postupně zveřejňovány veškeré informace, včetně schválených Pravidel a postupů a všech dalších platných předpisů. Budou zde rovněž postupně zveřejňovány výzvy k předkládání návrhů projektů, aktuální seznamy zprostředkujících subjektů a další užitečné informace a pokyny.

Kancelář finančních mechanismů EHP/Norska

URL: www.efta.int

Ministerstvo zahraničních věcí Norského království

URL: www.mfa.no

Pomoc EHP a Norska České republice

POMOC EVROPSKÉHO HOSPODÁŘSKÉHO PROSTORU
A NORSKA ČESKÉ REPUBLICICE
PRO OBDOBÍ 2004 - 2009